BESKYTTELSE AF PERSONOPLYSNINGER

Beskyttelse af personoplysninger og respekt for privatlivet er juridisk bindende grundlæggende rettigheder, som ikke kan afvejes i forhold til kommercielle eller politiske interesser. Europa-Parlamentet har altid understreget, at det er absolut nødvendigt, at der opnås en balance mellem styrkelsen af den offentlige sikkerhed og beskyttelsen af menneskerettighederne, herunder databeskyttelse og privatlivets fred. EU's nye databeskyttelsesregler, der styrker borgernes rettigheder og forenkler reglerne for virksomheder i den digitale tidsalder, trådte i kraft i maj 2018.

RETSGRUNDLAG

Artikel 16 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

Artikel 7 og 8 i EU's charter om grundlæggende rettigheder.

MÅL

Unionen skal sikre, at den grundlæggende ret til databeskyttelse, som er indeholdt i EU's charter om grundlæggende rettigheder, anvendes konsekvent. I lyset af den eksponentielle vækst i mængden af dataoverførsler – hvor EU, USA og Canada udgør den største del af denne vækst – er det nødvendigt at styrke EU's holdning til beskyttelse af personoplysninger i forbindelse med alle EU-politikker.

RESULTATER

A. Institutionelle rammer

1. Lissabontraktaten

Forud for Lissabontraktatens ikrafttræden var lovgivningen inden for databeskyttelse på området med frihed, sikkerhed og retfærdighed opdelt mellem den første søjle (databeskyttelse til private og kommercielle formål, under anvendelse af fællesskabsmetoden) og den tredje søjle (databeskyttelse med henblik på retshåndhævelse, på mellemstatsligt plan). Som følge heraf fulgte beslutningsprocesserne inden for de to områder forskellige regler. Søjlestrukturen blev afskaffet med Lissabontraktaten, som har skabt et stærkere grundlag for udviklingen af klarere og mere effektive databeskyttelsesstrukturer og samtidig har tillagt Europa-Parlamentet nye beføjelser, der gør det til medlovgiver. Artikel 16 i TEUF foreskriver, at Parlamentet og Rådet fastsætter regler for beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger foretaget af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer samt af medlemsstaterne under udøvelse af aktiviteter, der er omfattet af EU-retten.

2. De strategiske retningslinjer på området med frihed, sikkerhed og retfærdighed

Efter Tammerfors- og Haagprogrammerne (fra henholdsvis oktober 1999 og november 2004) godkendte Det Europæiske Råd i december 2009 Stockholmprogrammet, som er det flerårige program for området med frihed, sikkerhed og retfærdighed for perioden 2010–2014. Det Europæiske Råd opstillede i sine konklusioner fra juni 2014 de strategiske retningslinjer for lovgivningsmæssig og operationel planlægning for de kommende år inden for området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, jf. artikel 68 i TEUF. Et af de centrale mål er at beskytte personoplysninger i EU bedre.

B. De primære lovinstrumenter vedrørende databeskyttelse

1. Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder

I artikel 7 og 8 i EU's charter om grundlæggende rettigheder anerkendes respekten for privatlivets fred og beskyttelsen af personoplysninger som nært forbundne, men særskilte grundlæggende rettigheder.

2. Europarådet

a. Konvention 108 fra 1981

Europarådets konvention 108 af 28. januar 1981 om beskyttelse af det enkelte menneske i forbindelse med elektronisk databehandling af personoplysninger var det første juridisk bindende internationale instrument, der blev vedtaget inden for området databeskyttelse. Dens formål er at sikre det enkelte menneske respekt for dettes grundlæggende rettigheder og andre rettigheder, især for retten til privatlivets fred, i forbindelse med elektronisk databehandling af personoplysninger. Protokollen om ændring af konventionen har til formål at udvide dens anvendelsesområde, øge databeskyttelsesniveauet og forbedre dens effektivitet.

b. Den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK)

Artikel 8 i konventionen af 4. november 1950 til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder fastslår, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

3. De nuværende EU-retlige instrumenter til databeskyttelse

a. Den generelle forordning om databeskyttelse (GDPR)

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) trådte i kraft i maj 2018. Reglerne har til formål at beskytte alle EU-borgere mod krænkelser af privatlivets fred og brud på datasikkerheden i en stadig mere datastyret verden og samtidig skabe klarere og mere konsekvente rammer for virksomhederne. Borgernes rettigheder indebærer kravet om, at borgerne skal give et klart og positivt samtykke til, at deres data bliver behandlet, og at de har ret til at modtage klare og forståelige oplysninger herom. Derudover har de ret til at blive glemt, dvs. at borgere kan anmode om, at deres oplysninger bliver slettet, ret til at overføre data til en anden tjenesteyder (f.eks. når man skifter fra et socialt netværk til et andet) og ret til at få det at vide, når data er blevet hacket. De nye regler gælder for alle virksomheder, der opererer i EU, selv

de virksomheder, som har hjemsted uden for EU. Det er desuden muligt at pålægge selskaber, der overtræder reglerne, korrigerende foranstaltninger såsom advarsler og påbud eller bøder.

Den 25. juli 2024 fremlagde Europa-Kommissionen sin anden rapport om anvendelsen af den generelle forordning om databeskyttelse. Den 16. juli 2025 var Kommissionen vært for en gennemførelsesdialog i Bruxelles om anvendelsen af GDPR. Denne dialog fulgte initiativer såsom Kommissionens omnibusforslag om at undtage enheder med færre end 750 ansatte fra registreringsforpligtelsen i henhold til GDPR.

I 2023 foreslog Kommissionen en ny forordning om procedureregler for GDPR, som har til formål at strømline samarbejdet mellem databeskyttelsesmyndigheder i forbindelse med håndhævelsen af GDPR i grænseoverskridende sager. Den fastsætter procedureregler, som databeskyttelsesmyndighederne skal følge, når de anvender GDPR i sager, der berører enkeltpersoner i mere end én medlemsstat. Den 21. oktober 2025 godkendte Parlamentet de nye regler for at fremskynde den grænseoverskridende håndhævelse af GDPR og dermed præcisere de relevante procedurer og rettigheder.

b. Direktivet om databeskyttelse på retshåndhævelsesområdet

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/680 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med kompetente myndigheders behandling af personoplysninger med henblik på at forebygge, efterforske, afsløre eller retsforfølge strafbare handlinger eller fuldbyrde strafferetlige sanktioner og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af Rådets rammeafgørelse 2008/977/RIA trådte i kraft i maj 2018. Direktivet beskytter borgernes grundlæggende ret til databeskyttelse, når personoplysninger anvendes af de retshåndhævende myndigheder. Det sikrer, at personoplysninger om ofre, vidner og personer, der mistænkes for forbrydelser, er behørigt beskyttet, og letter det grænseoverskridende samarbejde i kampen mod kriminalitet og terrorisme. Den 25. juli 2022 offentliggjorde Europa-Kommissionen den forsinkede rapport om anvendelsen og funktionen af retshåndhævelsesdirektivet. Dette blev efterfulgt af en evalueringsundersøgelse bestilt af Udvalget om Borgernes Rettigheder og Retlige og Indre Anliggender (LIBE) med en kritisk vurdering af gennemførelsen af retshåndhævelsesdirektivet.

c. Direktivet om databeskyttelse inden for elektronisk kommunikation

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/58/EF af 12. juli 2002 om behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor (direktiv om databeskyttelse inden for elektronisk kommunikation) blev ændret ved direktiv 2009/136/EF af 25. november 2009. Det rejser det ømtålelige spørgsmål om lagring af data, som gentagne gange er blevet indbragt for EU-Domstolen og har ført til en række afgørelser, såsom afgørelsen i 2020, hvori det blev fastslået, at EU-retten er til hinder for en generel og udifferentieret lagring af trafik- og lokaliseringsdata.

Forslaget fra 2017 til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om respekt for privatliv og beskyttelse af personoplysninger i forbindelse med elektronisk kommunikation og om ophævelse af direktiv 2002/58/EF (forordning om databeskyttelse inden for elektronisk kommunikation) var genstand for langvarige

drøftelser. Parlamentets eksperter anførte, at det bør modsætte sig Rådets forsøg på at udelukke anvendelsen af de europæiske databeskyttelsesprincipper.

I februar 2025 anførte Kommissionen i sit arbejdsprogram for 2025, at den ville trække forslaget til en ny e-databeskyttelsesforordning tilbage (som erstatter det nuværende e-databeskyttelsesdirektiv). I juli godkendte Kommissionen tilbagetrækningen, som derefter blev offentliggjort i Den Europæiske Unions Tidende den 6. oktober. Det nuværende e-databeskyttelsesdirektiv og dets nationale gennemførelseslove er fortsat i kraft.

d. Forordningen om behandling af personoplysninger i Unionens institutioner og organer

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/1725 af 23. oktober 2018 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger i Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af forordning (EF) nr. 45/2001 og afgørelse nr. 1247/2002/EF trådte i kraft den 11. december 2018.

e. Artikler om databeskyttelse i sektorspecifikke retsakter

Ud over de vigtigste retsakter om databeskyttelse, som er nævnt ovenfor, er der også fastsat specifikke bestemmelser om databeskyttelse i sektorspecifikke retsakter, som f.eks.:

— artikel 13 (om beskyttelse af personoplysninger) i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/681 af 27. april 2016 om anvendelse af passagerlisteoplysninger (PNR-oplysninger) til at forebygge, opdage, efterforske og retsforfølge terrorhandlinger og grov kriminalitet

— artikel 4 (om dataindsamling) i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2025/12 af 19. december 2024 om indsamling og overførsel af forhåndsoplysninger om passagerer med henblik på at forbedre og lette kontrollen ved de ydre grænser og i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2025/13 af 19. december 2024 om indsamling og overførsel af forhåndsinformation om passagerer med henblik på at forebygge, opdage, efterforske og retsforfølge terrorhandlinger og grov kriminalitet

— kapitel VI (om databeskyttelsesgarantier) i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/794 af 11. maj 2016 om Den Europæiske Unions Agentur for Retshåndhævelsessamarbejde (Europol)

— kapitel VIII (om databeskyttelse) i Rådets forordning (EU) 2017/1939 af 12. oktober 2017 om gennemførelse af et forstærket samarbejde om oprettelse af Den Europæiske Anklagemyndighed ("EPPO")

— kapitel II i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2024/1689 af 13. juni 2024 om harmoniserede regler for kunstig intelligens (forordningen om kunstig intelligens) forbyder en række AI-praksisser, der involverer specifikke anvendelser af data, mens kapitel III pålægger en forpligtelse til at foretage konsekvensanalyser vedrørende databeskyttelse for højrisiko-AI-systemer.

4. EU's vigtigste ordninger for transatlantiske dataoverførsler

a. Overførsel af kommercielle data: afgørelser om tilstrækkeligheden af beskyttelsesniveauet og EU-USA-databeskyttelsesrammen

I henhold til artikel 45 i GDPR har Kommissionen beføjelse til at afgøre, om et land uden for EU tilbyder et tilstrækkeligt databeskyttelsesniveau, det være sig på grundlag af landets nationale lovgivning eller de internationale forpligtelser, det har indgået.

Da dataoverførsler mellem EU og USA er steget eksponentielt, og USA dominerer private onlinereklamer og overvågning, har Parlamentet vedtaget adskillige beslutninger, der giver udtryk for bekymring over transatlantiske datastrømme. Det mente navnlig, at afgørelsen om EU's og USA's værn om privatlivets fred ikke sikrer det tilstrækkelige beskyttelsesniveau, der kræves i henhold til EU-retten, og EU-Domstolen har gentagne gange ugyldiggjort Kommissionens afgørelser om tilstrækkeligheden af beskyttelsesniveauet vedrørende USA (jf. dens afgørelser fra 2015 om safe harbour i Schrems og fra 2020 om EU's og USA's værn om privatlivets fred i Schrems II).

På trods af manglende reform af databeskyttelsesordningen i USA indgik Kommissionen endnu en aftale med USA og fremlagde et forslag til endnu en databeskyttelsesramme mellem EU og USA. Efter forslag fra LIBE-udvalget vedtog Parlamentet den 11. maj 2023 en beslutning om tilstrækkeligheden af den beskyttelse, der ydes af databeskyttelsesrammen mellem EU og USA, hvori det konkluderede, at databeskyttelsesrammen mellem EU og USA ikke skaber et væsentligt beskyttelsesniveau, og opfordrede Kommissionen til at fortsætte forhandlingerne med sin amerikanske modpart, men til at afstå fra at vedtage konstateringen af et tilstrækkeligt beskyttelsesniveau, indtil alle henstillingerne i Parlamentets beslutning og Det Europæiske Databeskyttelsesråds udtalelse er gennemført fuldt ud.

Kommissionen vedtog sin tredje databeskyttelsesramme mellem EU og USA den 10. juli 2023. I sin dom af 3. september 2025 afviste Retten (sag T-553/23 Latombe mod Europa-Kommissionen) et søgsmål med påstand om annullation af afgørelsen om tilstrækkeligheden af beskyttelsesniveauet for databeskyttelsesrammen mellem EU og USA og opretholdt dermed dens gyldighed. Retten bekræftede i sin pressemeddelelse, at Amerikas Forenede Stater på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede afgørelse sikrede et tilstrækkeligt beskyttelsesniveau for personoplysninger, der overføres fra Unionen til organisationer i dette land.

b. Paraplyaftalen mellem EU og USA

Parlamentet var i henhold til godkendelsesproceduren involveret i godkendelsen af aftalen mellem USA og EU om beskyttelse af personoplysninger i forbindelse med forebyggelse, efterforskning, afsløring og retsforfølgning af strafbare handlinger, også kaldet "paraplyaftalen". Formålet med denne aftale er at sikre et højt niveau for beskyttelse af personoplysninger, som overføres inden for rammerne af det transatlantiske samarbejde til retshåndhævelsesformål, navnlig i forbindelse med bekæmpelse af terror og organiseret kriminalitet.

c. Programmet til sporing af finansiering af terrorisme (TFTP) mellem EU og USA

EU har indgået en bilateral aftale med USA om behandling og overførsel af finansielle betalingsdata fra EU til USA til brug for programmet til sporing af finansiering af terrorisme.

5. EU's tilsynsmyndigheder for databeskyttelse

Den Europæiske Tilsynsførende for Databeskyttelse (EDPS) er en uafhængig tilsynsmyndighed, som sikrer, at EU-institutionerne og -organerne overholder deres forpligtelser vedrørende databeskyttelse. Hovedopgaverne for EDPS er overvågning, rådgivning og samarbejde. EDPS undersøger klager og rådgiver om politikker og lovgivning, der påvirker privatlivets fred. EDPS sigter også mod at øge bevidstheden om risici og beskytte menneskers rettigheder og frihedsrettigheder, når deres personoplysninger behandles.

Det Europæiske Databeskyttelsesråd, tidligere kendt som Artikel 29-Gruppen, er et EU-organ med status som juridisk person og bistås af et uafhængigt sekretariat (leveret af EDPS). Det Europæiske Databeskyttelsesråd samler EU's nationale tilsynsmyndigheder, EDPS og Kommissionen. Det Europæiske Databeskyttelsesråd har vidtrækkende beføjelser til at afgøre tvister mellem nationale tilsynsmyndigheder og give råd og vejledning om centrale begreber i GDPR og direktivet om databeskyttelse på retshåndhævelsesområdet.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Parlamentet har spillet en central rolle i udformningen af EU-lovgivningen inden for beskyttelse af personoplysninger ved at gøre beskyttelsen af privatlivets fred til en politisk prioritering. Desuden har det efter den almindelige lovgivningsprocedure arbejdet på databeskyttelsesreformen på lige fod med Rådet.

I en lang række beslutninger har Parlamentet udtrykt tvivl om tilstrækkeligheden af den beskyttelse, der ydes EU-borgere i henhold til safe harbour-ordningen mellem EU og USA og senere EU's og USA's værn om privatlivets fred. Efter Schrems II-sagen førte til ugyldiggørelse af Kommissionens gennemførelsesafgørelse (EU) 2016/1250 om tilstrækkeligheden af den beskyttelse, der opnås ved hjælp af EU's og USA's værn om privatlivets fred, på grundlag af bekymring over, at den amerikanske regerings overvågningsbeføjelser ikke var begrænsede, som krævet i EU-retten, og at EU-borgerne ikke havde adgang til effektive retsmidler, vedtog Parlamentet en beslutning, hvori det beklagede, at Kommissionen havde favoriseret forbindelserne med USA frem for EU-borgernes interesser.

Efter indgivelsen af LIBE-udvalgets forslag vedtog Parlamentet den 11. maj 2023 en beslutning om tilstrækkeligheden af den beskyttelse, der ydes af databeskyttelsesrammen mellem EU og USA, hvori det konkluderede, at databeskyttelsesrammen mellem EU og USA ikke skaber et væsentligt beskyttelsesniveau, og opfordrede Kommissionen til at fortsætte forhandlingerne med sin amerikanske modpart, men til at afstå fra at vedtage tilstrækkelighedsvurderingen, indtil alle henstillingerne i beslutningen og Det Europæiske Databeskyttelsesråds udtalelse er gennemført fuldt ud. Kommissionen vedtog sin afgørelse om databeskyttelsesrammen mellem EU og USA den 10. juli 2023.

Parlamentet har gentagne gange fordømt USA's overvågningspraksis. I september 2001 vedtog det en beslutning om eksistensen af det globale Echelon-system til aflytning af privat og kommerciel kommunikation. Efter Edward Snowdens afsløringer vedtog Parlamentet i marts 2014 en beslutning om USA's NSA-overvågningsprogram og overvågningsorganer i forskellige medlemsstater med en opfølgende beslutning i oktober 2015.

Europa-Parlamentet oprettede et undersøgelsesudvalg til at efterforske brugen af Pegasus og tilsvarende overvågningsspyware i EU-medlemsstaterne (PEGA). PEGA-udvalget, hvis formand er Jeroen Lenaers, efterforskede grundigt brugen af spyware til at overvåge oppositionsmedlemmer, journalister, advokater og civilsamfundsaktivister, samt hvordan disse metoder påvirker de demokratiske processer og individuelle rettigheder i EU. Under dets undersøgelse rådførte PEGA-udvalget sig med førende akademikere, fagfolk og myndigheder i EU og på verdensplan. Parlamentets Temaafdeling udarbejdede rapporter om PEGA's delegationsrejser til Polen, Grækenland og Cypern. PEGA-udvalget stemte den 8. maj 2023 for at godkende sin endelige betænkning (ordfører: MEP Sophia in 't Veld) om undersøgelsen af påståede overtrædelser og fejl og forsømmelser i gennemførelsen af EU-retten i forbindelse med anvendelsen af Pegasus og tilsvarende overvågningsspyware, som bl.a. omfatter en henstilling om at oprette et EU-teknologilaboratorium til forskning og overvågning af brugen af spyware mod EU-borgere. Parlamentets henstilling til Rådet og Kommissionen efter PEGA-rapporten blev vedtaget på plenarmødet den 15. juni 2023. Kommissionen reagerede imidlertid ikke rettidigt på henstillingen og blokerede pilotprojektet for EU Tech Lab, som MEP'erne havde foreslået. I november 2023 vedtog Parlamentet en opfølgende beslutning om Kommissionens manglende lovgivningsmæssige opfølgning på PEGA-beslutningen og afholdt også en debat i juni 2025 om status og opfølgning to år efter PEGA's henstillinger og den ulovlige brug af spyware.

Den 13. marts 2024 vedtog Parlamentet en lovgivningsmæssig beslutning til forslaget til forordning om fastsættelse af harmoniserede regler for kunstig intelligens (AI-forordningen). Forordning (EU) 2024/1689, der blev vedtaget den 13. juni 2024, fastsætter forpligtelser for AI-systemer og -udbydere baseret på deres potentielle risici og virkninger. AI-systemer, der anses for at udgøre en klar trussel mod menneskers grundlæggende rettigheder (herunder databeskyttelse), vil blive forbudt. AI-forordningen trådte i kraft den 1. august 2024. De fleste regler i AI-forordningen finder anvendelse fra den 2. august 2026.

Parlamentet har bestilt en række forskningsundersøgelser for at sikre, at det har et videnskabeligt grundlag for sine lovgivningsmæssige aktiviteter på forkant med den teknologiske udvikling og databeskyttelse, herunder en undersøgelse om indvirkningen af den generelle forordning om databeskyttelse (GDPR) på kunstig intelligens, en undersøgelse om biometrisk genkendelse og adfærdsdetektion, en undersøgelse om forhåndsoplysninger om passagerer (API) – analyse af Europa-Kommissionens forslag til reform af den retlige ramme for API og en undersøgelse om jura og IKT.

Parlamentet vil undersøge og stemme om de kommende politiske initiativer og lovgivningsforslag om datalagring, kryptering og lovlig opfangelse af data, som blev

bebudet i Kommissionens køreplan for effektiv og lovlig adgang til data med henblik på retshåndhævelse, der blev offentliggjort den 24. juni 2025.

Mariusz Maciejewski / Alessandro Davoli
04/2026